

КАМПАРАТЫВІСТЫКА ЯК ПЛЁН МІЖУНІВЕРСІТЭЦКАГА ДЫЯЛОГУ

Э. Ю. Дзюкава

*Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, пр. Незалежнасці, 4,
220030, г. Мінск, Беларусь, ellada1970@rambler.ru*

Наватарскія дасягненні славістаў-літаратуразнаўцаў Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта ва ўвядзенні ў навучальны працэс прыёмаў і метадык кампаратывістыкі разглядаюцца ў кантэксце практык не толькі айчынных, але і замежных ўніверсітэтаў. Падкрэсліваецца мэтазгоднасць параўнальнага вывучэння беларуска-ўкраінскіх, украінска-беларускіх літаратурных паралеляў з улікам нацыянальнай спецыфікі мастацтва слова суседніх народаў: рускіх, палякаў. Вучэбны дапаможнік дацэнта Кіеўскага нацыянальнага ўніверсітэта Алены Паграбняк «Новітняя білоруська літаратура у взаэмінах з украінскаю літаратураю» (2023) – узорны доказ плённасці міжуніверсітэцкіх дыялогаў, скіраваных на аптымізацыю выкладання ва ўстановах вышэйшай адукацыі Беларусі і Украіны корпуса гуманітарных дысцыплін.

Ключавыя словы: гісторыя славянскіх літаратур; параўнальнае літаратуразнаўства; міжуніверсітэцкі дыялог; кампаратывістыка; нацыянальная спецыфіка.

Сацыяльна-палітычныя, эканамічныя, гісторыка-культурныя абставіны канца ХХ ст. у маладых славянскіх дзяржавах абумовілі фарміраванне наватарскіх тэндэнцый ва ўсіх галінах жыцця грамадства: побыце і вытворчасці, навуцы, тэхніцы, у духоўнай сферы. Закранулі гэтыя працэсы і сістэму адукацыі. У прыватнасці, у вышэйшых навучальных установах адкрываліся дадатковыя факультэты, перад моладдзю разгортваліся пашыраныя магчымасці ў набыцці новых спецыяльнасцей. Што да Беларусі, то ў сферы гуманітарнай адукацыі флагманам наватарскіх пачынанняў выступіў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт. Рашэннем Вучонага савета філалагічнага факультэта БДУ ў 1993 г. было адкрыта аддзяленне «Славянская філалогія». Тут пачаў па чарзе здзяйсняцца набор студэнтаў на паланістыку, украіністыку, багемістыку, балгарыстыку, сербістыку. Пазней з’явілася магчымасць вывучэння мовы і літаратуры яшчэ і славакаў. Унутраную спецыфіку арганізацыі навучальнага працэсу на славянскім аддзяленні вызначае той факт, што студэнты-славісты пры навучанні ў БДУ атрымліваюць двойную кваліфікацыю: да спецыяльнасці «славянская мова і літаратура» дадаецца яшчэ спецыяльнасць «беларуская мова і літаратура» ці «руская мова і

літаратура». Выпускнікі апошніх гадоў атрымлівалі яшчэ дадатковую кваліфікацыю «перакладчык».

Паралельна адзначым, што адпаведна да трывала замацаванай традыцыі, якая ўвайшла ў жыццядзейнасць філалагічнага факультэта БДУ яшчэ ў 60-я гг. мінулага стагоддзя, у навучальныя планы аддзяленняў «Руская мова і літаратура», «Беларуская мова і літаратура» уключалася дысцыпліна «Літаратура народаў СССР», пазней – «Літаратура краін бліжняга замежжа». Асноўная ўвага засяроджана на дасягненнях у сферы прыгожага пісьменства найбліжэйшых суседзяў беларусаў – украінцаў, палякаў, народаў Балтыі.

Калектыў кафедры славянскіх літаратур, створанай у тыя гады, у асобе прафесара І. Чароты, дацэнтаў К. Хромчанкі, Т. Кабржыцкай, П. Навойчыка, М. Хмяльніцкага, А. Вострыкавай, Э. Дзюкавай, маладых выкладчыкаў Г. Навумавай, С. Самахвала актыўна ажыццяўляў кантакты з вядучымі спецыялістамі-славяназнаўцамі – прадстаўнікамі акадэмічнага навуковага літаратуразнаўства як у Беларусі, так і за межамі нашай краіны. Члены кафедры славянскіх літаратур заўсёды лічылі сваім абавязкам глыбока асэнсоўваць сістэмныя падыходы да вывучэння нацыянальнага мастацтва слова, што практыкаваліся ў вышэйшых установах тых краін, гісторыя літаратур якіх вывучалася ў БДУ. Пра гэта сведчаць і выступленні з дакладамі на адпаведных навуковых сімпозіумах «Славянскія літаратуры ў кантэксце сусветнай», што пастаянна арганізаваліся на філалагічным факультэце БДУ. Да таго ж існуюць у практыцы выкладчыкаў устаноў вышэйшай адукацыі рэспублікі і метадычныя канферэнцыі, на якіх канкрэтыка самога працэсу выкладання можа заўсёды быць прадметам навукова-педагагічных дыскусій і абмеркаванняў.

Маем падставы сцвярджаць: у нашай роднай *alma mater* нацыянальная спецыфіка мастацтва прыгожага пісьменства славян раскрываецца з улікам светапоглядных канцэпцый сучасных гуманітарных навук – гісторыі, фалькларыстыкі, мастацтвазнаўства, культуралогіі і інш. Зыходзячы з метадалагічнага прынцыпу інтэграванасці вывучэння прыгожага пісьменства, аўтары адпаведных «Праграм па гісторыі літаратуры краіны вывучаемай мовы» карысталіся і метадам гістарызму, і кампаратывісцкімі падыходамі, закранаючы пытанні літаратурных кантактаў у міжнацыянальным кантэксце.

Балонскі працэс, як вядома, абумовіў пераход ад пяцігадовага навучання на чатырохгадовае, адбыліся адпаведныя карэкціроўкі планаў. Увага на агульнаадукацыйныя пытанні скарачалася, улічвалася перспектыва магчымасцей студэнтаў у прафесійным самаўдасканалванні. Арыентуючы студэнтаў на самастойную пошукавую даследчыцкую пра-

цу, выкладчыкі імкнуліся пашырыць колькасць прапанаваных аўтарскіх «курсаў па выбару». Пры гэтым улічваліся найбольш адэкватныя ідэі пазнання спецыфікі нацыянальных літаратурных працэсаў у еўрапейскім навуковым асяроддзі, варыянтнасць методыкі аналізу мастацкага тэксту. Гісторыя нацыянальнай літаратуры разглядаецца як арганічная частка планетарнага свету культуры. Канцэнтраваная ўвага засяроджваецца на агульнаеўрапейскім кантэксце згаданых нацыянальных літаратур. Асобна вылучаюцца пытанні ўсходнеславянскай гісторыка-культурнай супольнасці – беларуска-руска-ўкраінскія літаратурныя кантакты. Разглядаюцца і ўзаемаўплывы, абумоўленыя тэрытарыяльнай блізкасцю пражывання такіх народаў-суседзяў, як беларусы, украінцы, палякі і г. д. Пры гэтым падаснова агульнага і адрознага асэнсоўваецца як у гістарычнай рэтраспектыве, так і з улікам найноўшых тэндэнцый (як станоўчых, так і адмоўных) культурных працэсаў сучаснасці.

Вядома, што шматлікія літаратуразнаўчыя школы Еўропы пры вывучэнні мастацтва слова апошнія дзесяцігоддзі актыўна звяртаюцца да кампаратывісцкіх метадаў даследавання як творчасці асобных пісьменнікаў, так і літаратурных працэсаў увогуле. З улікам гэтай тэндэнцыі менавіта калектывам кафедры славянскіх літаратур быў падрыхтаваны і выдадзены першы ў рэспубліцы вучэбны дапаможнік «Гісторыя славянскіх літаратур і праблемы іх параўнальнага вывучэння: тэорыя і практыка» (2015) [гл. 1]. Змест выдання раскрываецца праз высвятленне актуальнасці гісторыка-параўнальнага вывучэння літаратурнага тэксту, адметных магчымасцей рэцэптыўнай эстэтыкі ў раздзелах «Параўнальнае літаратуразнаўства як навуковая дысцыпліна: гісторыя і тэорыя пытання» (аўт. Т. Кабржыцкая, М. Хмяльніцкі, Э. Дзюкава), «Славянская кампаратывістыка: пачынальнікі і актыўныя творцы методык» (аўт. А. Вострыкава, Т. Кабржыцкая, М. Хмяльніцкі, І. Чарота, С. Самахвал). Трэці раздзел «Тэарэтыка-практычны дыкурс параўнальнага літаратуразнаўства. Анталогія» змяшчае творчыя партрэты знакамітых замежных славяназнаўцаў Эдварда Касперскага, Дыяніза Дзюрышына, Віктара Жырмунскага, Міадрага Сібінавіча, Дзмітра Налівайкі, Івана Дзюбы. Беларуская школа кампаратывістыкі прадстаўлена праз прэзентацыю вядучых славяназнаўцаў нашай краіны, якія моцна звязалі свой лёс з БДУ: В. Рагойша, Т. Кабржыцкая, І. Чарота. Як і прадугледжвае заяўлены ў назве жанр «Анталогія», у раздзеле змешчаны навуковыя напрацоўкі згаданых вучоных, якія раскрываюць шырокія магчымасці вывучэння генетычных і кантактных сувязей, тыпалагічныя і інтэртэкстуальныя падыходы да мастацкіх тэкстаў, спецыфіку міжмастацкіх і міждысцыплінарных узаемаадносін.

Нельга не прызнаць, што тыпалагічна-параўнальны метады садзейнічае сістэматызацыі ведаў, іх паглыбленаму засваенню. У той жа час кампаратывісцкія падыходы скіроўваюць неабякавую моладзь пры асэнсаванні мастацтва слова да пашырэння ўжо існуючых традыцыйных метадык аналізу. І паўтаральнасць, і новыя паглыбленія ўзроўні падыходаў да літаратурных з’яў – усё гэта ў навучальным працэсе павінна прыносіць свае пазітыўныя вынікі. Апрабацыя мэты і задач матэрыялаў з параўнальнага літаратуразнаўства здзяйсняліся праз абмеркаванні з удзелам профільных навукоўцаў і Беларусі, і суседніх краін (прафесары М. Тычына, І. Жук, І. Дзенісюк, Т. Салыга, акадэмікі У Гніламедаў, М. Сулыма і інш.). Рэцэнзенты выказалі ўпэўненасць у тым, што распрацаваныя курсы і спецкурсы даюць аб’ектыўныя арыенціры на шляху авалодання новымі ведамі ва ўмовах гістарычнай, культурнай, асветніцкай спецыфікі сучаснасці.

Наступны прыклад адлюстроўвае скіраванасць інтэграцыйнага спецкурса «Украіна і Сербія ў еўрапейскай культурнай прасторы: разнастайнасць формаў літаратурнага ўзаемадзеяння» па спецыялізацыі з літаратуры, распрацаванага ў свой час дацэнтам кафедры славянскіх літаратур Т. В. Кабржыцкай: «Дагістарычныя і гістарычныя працэсы як перадумова кантактаў украінцаў і сербаў. Менталітэт як выява ўнутранага ядра культуры народаў. Дынаміка духоўных працэсаў: усходнія славяне і сербы на шляхах хрысціянізацыі еўрапейскіх народаў. Уключанасць сербаў у тагачасныя рознавектарныя геапалітычныя і культурныя працэсы, што адбываліся на ўкраінскіх землях. Сербы на старонках украінскіх казацкіх летапісаў...» Узгаданы спецкурс, як бачна, ахопліваў шырокі разнастайны матэрыял, заклікаў аўдыторыю да «сэдумання і сутворчасці». І гэта было метадычна апраўдана, паколькі выкладчыца працавала з аб’яднанай групай студэнтаў апошняга года навучання – выпускнікамі аддзялення ўкраінскай і сербскай філалогіі, што набылі ўжо пэўны літаратуразнаўчы багаж ведаў.

«Праграмы з гісторыі славянскіх літаратур» (з указаннем літаратуры), распрацаваныя выкладчыцкімі калектывамі філфака БДУ, былі зацверджаны Міністэрствам асветы Беларусі як тыпавыя. Такім чынам, канцэпцыя, змест «Праграм...» прапанаваліся як узорныя для ўсіх іншых устаноў вышэйшай адукацыі рэспублікі, якія забяспечвалі выкладанне філалагічных дысцыплін. Аднак вядома, што кожная ўстанова вышэйшай адукацыі Беларусі (у межах разумнай кампетэнтнасці і адказнасці) можа мець сваю аўтаномію, што вызначаецца ўнутранымі арганізацыйнымі стандартамі, грамадска-культурнымі традыцыямі, прыярытэтамі інстытуцыйнага і асабістаснага развіцця. На філфаку БДУ склалася выключна спрыяльная сітуацыя: працуе добра ўкамплектаваны калектыў мо-

вазнаўцаў-славістаў, і – у адпаведнасці з профілем мовы, што вивучаецца, – працуюць высокакваліфікаваныя спецыялісты з кожнай са славянскіх літаратур. Вопыт «маналітнага», «комплекснага славяназнаўства», набыты на філфаку БДУ, з’яўляецца для іншых устаноў вышэйшай адукацыі ўзорным, але не адзіна абавязковым. Так, з пачаткам 1990-х гг. у Брэсцкім дзяржаўным універсітэце імя А. Пушкіна пачалі ажыццяўляць набор на ўкраінскае аддзяленне філалагічнага факультэта, аднак праз пэўныя прычыны адміністрацыйна-арганізацыйнага парадку ў далейшым ад яго адмовіліся. Гродзенскі дзяржаўны ўніверсітэт імя Янкі Купалы, улічыўшы даўнейшыя культурныя традыцыі краю, скіраваў увагу філфака на беларуска-польскі кантэкст. Гісторыя польскай літаратуры выкладалася ў Гродна выдатным паланістам прафесарам С. Мусіенка. Магілёўскі дзяржуніверсітэт імя Аркадзя Куляшова таксама прапануе студэнтам-філолагам вивучэнне славянскіх літаратур. Змест курсаў вызначаецца самімі выкладчыкамі, у прыватнасці, асабістай навуковай прыхільнасцю да персаналій з украінскай літаратуры прафесара А. Макарэвіча, чэшскай літаратуры – дацэнта М. Чмаравай і інш.

Фактар кампаратывістыкі выразна пазначыўся на полі дзейнасці славістычнай школы кафедры беларускай літаратуры Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Францыска Скарыны. Шматгадовы загадчык кафедры праф. І. Штэйнер стварыў атмасферу навуковых кантактаў калектыву кафедры з вучонымі і выкладчыкамі многіх славянскіх краін. Рэгулярныя навуковыя канферэнцыі, прысвечаныя творчай і навуковай дзейнасці ўраджэнца Гомельшчыны акадэміка НАН Беларусі І. Я. Навуменкі, арганізаваныя І. Штэйнерам, заўсёды вызначаліся цікавымі выступленнямі яркавых прадстаўнікоў славянскага свету, што прыязджалі ў Гомель з Расіі, краін Заходняй Еўропы, Украіны. З ініцыятывы загадчыка кафедры чытаюцца лекцыі па ўкраінскай літаратуры, створана адпаведная вучэбная праграма. На кампаратывістыцкіх прынцыпах даследавання пабудаваны шматлікія публікацыі, манаграфіі і І. Штэйнера. Былы выпускнік філалагічнага факультэта БДУ прафесар І. Штэйнер не парывае сувязі з Мінскам, сочыць за сучаснымі дасягненнямі, знаходзіць магчымасць прымаць удзел у навуковым жыцці роднага факультэта. Ён выступаў як афіцыйны рэцэнзент вучэбных дапаможнікаў «Гісторыя літаратуры краін вивучаемай мовы», створаных у БДУ. Менавіта ў прафесійнай дзейнасці кафедры беларускай літаратуры Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Францыска Скарыны, узначаленай прафесарам І. Штэйнерам, знаходзім найбольшую падтрымку распрацаваных у БДУ практык і метадык вивучэння кампаратывістыкі, выкладання літаратурнага працэсу з пазіцый параўнальнага літаратурназнаўства.

Парадыгма міжуніверсітэцкіх дыялогаў пашыраецца і за межамі Беларусі. І вопыт БДУ знаходзіць зацікаўленае ўспрыманне ў іншых краінах. Так, пад уплывам роднага філфака даўнейшыя выхаванцы БДУ прафесар С. Кавалёў, дацэнт Н. Русецкая, якія паспяхова працуюць ва ўніверсітэце польскага Любліна, абапіраючыся на наш вопыт, выкарыстоўваючы ў тым ліку і матэрыял адпаведных вучэбных дапаможнікаў («Фальклор і літаратура: феномен беларуска-польска-ўкраінскага культурнага сумежжа», «Нарысы суседзтва: Украіна, Польшча ў прасторы і часе вачыма беларусаў», – аўтары Т. Кабржыцкая, М. Хмяльніцкі. Э. Дзюкава), падрыхтавалі курс «Беларуска-ўкраінскія літаратурныя ўзаемасувязі». На лекцыях, практычных занятках з мастацкага перакладу задзейнічаны і польскі матэрыял. Цікавасці да аўтарскага курсу Н. Русецкай спрыяе яшчэ і агульная мясцовая навуковая атмасфера: у Любліне большасць даследчыкаў-мовазнаўцаў займаюцца (у той ці іншай ступені) праблемамі ўкраінска-беларуска-польскага моўнага памежжа, праф. Л. Сірык, І. Набытовіч – пытаннямі міжлітаратурнай кантакталогіі.

Апошні час прынёс неаспрэчнае пацверджанне трываласці і прадуктыўнасці міжуніверсітэцкіх дыялогаў, засведчанае практыкай навучальных працэсаў на філалагічным факультэце Кіеўскага нацыянальнага ўніверсітэта імя Тараса Шаўчэнкі. Гэтаму садзейнічала і падпісаная калісьці дамова пра супрацоўніцтва філалагічных факультэтаў КНУ і БДУ. Выразныя ўзаемаконттакты выявіліся ў галіне выкладання мовазнаўчых дысцыплін студэнтам-філолагам. У прыватнасці, з боку БДУ ў авалоданні беларускай мовай кіеўскім студэнтам дапамагалі нашы спецыялісты з БДУ Г. Шваба, дац. І. Караткевіч. Беларусістыка як вядучы профіль уведзена ў планы факультэта першага (бакалаўрыят) і другога (магістратура) узроўняў навучання. Сёлета паводле рашэння Вучонага савета Навучальна-навуковага інстытута філалогіі КНУ імя Тараса Шаўчэнкі ўбачыла свет выданне «Новітня украінска літаратура у взаємінах з украінскаю літаратураю», аўтар – дацэнт КНУ Алена Паграбняк. Анатацыя да выдання сведчыць: даследаванне рэкамендавана як вучэбны дапаможнік «пры вывучэнні дысцыплін літаратуразнаўчага цыклу, прадугледжаных вучэбным планам прафесійнай падрыхтоўкі магістраў філалогіі кафедры славянскай філалогіі па спецыяльнасці «Філалогія. Славянскія мовы і літаратуры (пераклад уключна), першая – беларуская». З прадмовы да выдання становіцца зразумелым, што другі ўзровень універсітэцкай адукацыі ажыццяўляецца на філфаку КНУ паводле зацверджанай Міністэрствам навукі і адукацыі Украіны навукова-асветнай праграмы «Усходнеславянская філалогія і англійская мова: тэарэтычныя і прыкладныя студыі: беларуская і ўкраінская мовы і літа-

ратуры». Кампаратывісцкі праект вялікага значэння бліскуча здзейснены дзякуючы актыўнай падтрымцы дырэктара Інстытута – знакамітага ўкраінскага літаратуразнаўца, прыхільніка Беларусі праф. М. К. Наенкі (гл. [3]).

Падача матэрыялу ў вучэбным дапаможніку абапіраецца на паяднане замацаваных у сучасным літаратуразнаўстве кампаратывісцкіх падходаў з апорай на ўсходнеславянскую, канкрэтна – беларуска-ўкраінскую міжлітаратурную камунікацыю новага часу. Звернем увагу на тое, што са шматвяковых працэсаў узаемадзеяння ўкраінскай і беларускай культур вучэбны дапаможнік Алены Паграбняк сканцэнтравана буйным планам падае матэрыялы, якія сведчаць пра кампаратывісцкія кантакты паміж практыкамі і даследчыкамі нацыянальных літаратурных працэсаў, што адбываюцца ва Украіне і Беларусі з канца ХХ ст. У выданні аб’ёмам амаль у 400 старонак даецца шырокая панарама новых пошукаў мастацкай літаратуры Беларусі на фоне папярэдніх усталяваных нацыянальных традыцый прыгожага пісьменства. Пры аналітычным асэнсаванні беларускага літаратурнага працэсу сучаснасці аўтар спасылаецца на працы як беларускіх, так і ўкраінскіх даследчыкаў – В. Акудовіча, І. Бабкова, А. Бязлепкінай, П. Васючэнкі, А. Забужка, Т. Кабржыцкай, Г. Кісліцынай, В. Лявіцкага, А. Мельнікавай, В. Рагойшы, Л. Сіньковай, І. Шаўляковай-Барзенка і інш. Адпаведна, характарыстыка беларускага матэрыялу адбываецца з улікам нацыянальнай спецыфікі тэндэнцый развіцця ўкраінскай літаратуры, праяў як супольнага, так і адрознага характару.

Змест дапаможніка, кірунак даследчыцкай працы аўтара перадаюць назвы раздзелаў выдання: «Беларуская літаратура як аб’ект кампаратывістыкі», «Беларускі літаратурны працэс канца ХХ стагоддзя на фоне эпохі», «Чарнобыльскі дыкурс ў літаратуры беларусаў і ўкраінцаў», «Творчыя пошукі пакалення 1990-х гадоў: неаавангардызм, транслагізм, постмадэрнізм», «Гульнівы модус беларускай літаратуры постмадэрнага перыяду», «Праблематызацыя ідэнтычнасці ў сучасных беларускіх антыўтопіях», «У пошуках новага героя. Літаратурны вобраз беларуса скрозь прызму імагалогіі», «Украінскі тэкст і беларускі кантэкст: навейшая гісторыя», «Творчая спадчына Т. Шаўчэнкі ў культурным ландшафце Беларусі», «Рэцэпцыя беларускай літаратуры ва Украіне ХХІ стагоддзя: напрамкі і дасягненні». Апошняя тэма, у прыватнасці, шчодро праілюстравана перакладамі на ўкраінскую мову шматлікіх вершаў беларускіх паэтаў, выкананымі актыўным прапагандыстам нашай паэзіі Вячаславам Лявіцкім. Вылучаны А. Паграбняк кантэнт міжлітаратурных сувязей паглыбляе новыя веды ў галіне кампаратывісцкіх кірункаў вы-

вучэння літаратурных працэсаў з беларускага боку, канцэнтруе на гэтых пытаннях увагу даследчыкаў з украінскай літаратуразнаўчай супольнасці.

Праца Алены Паграбняк сведчыць пра яе грунтоўную кампетэнтнасць як даследчыцы мастацкай літаратуры і літаратуразнаўства Беларусі. Прыемна здзіўляе шырыня ахопу фактычнага матэрыялу з беларускай мастацкай літаратуры апошніх дзесяцігоддзяў. Даследчыца персанальна разглядае або проста называе дзясяткі твораў прозы, паэзіі, драматургіі аўтарства Н. Бабінай, П. Васючэнкі, В. Гігевіча, А. Глобуса, Л. Дранько-Майсюка, В. Казько, Л. Левановіча, Ю. Пацюпы, Л. Рублеўскай, І. Сідарука і інш. Скажам, гаворачы толькі пра Чарнобыльскую тэму ў беларускай прозе, А. Паграбняк звяртае ўвагу на творы І. Шамякіна, І. Пташнікава, В. Казько, В. Карамазова, І. Навуменкі, І. Чыгрынава, Ю. Станкевіча, Б. Сачанкі і інш. Разглядаючы ў аглядных тэкстах станаўленне беларускай літаратурнай кантакталогіі, А. Паграбняк абавіраецца на працы папярэдняй кагорты вучоных (Н. Перкіна, Ю. Пшыркова, А. Мальдзіса, А. Лойкі, М. Мушынскага), акадэмічных даследчыкаў і вучоных з ВНУ Беларусі пазнейшых гадоў (І. Шаблоўскай, Г. Адамовіч, М. Тычыны), цяперашняга часу (В. Рагойшы, Т. Шамякінай, І. Чароты, Л. Сіньковай, Е. Лявонавай, Г. Тварановіч, Г. Тычко, А. Бельскага, Ж. Шаладонай і інш.), маладзейшых распрацоўшчыкаў пытанняў міжславянскага літаратурнага ўзаемадзеяння (С. Мінскевіча, Т. Барысюк). Не засталіся па-за ўвагай А. Паграбняк і дасягненні славяназнаўчай школы Гомеля - працы А. Мельнікавай, І. Штэйнера (гл. [2]).

З прыемнасцю пераконваемся, што ў шырокім дыскурсе параўнальнага літаратуразнаўства, здзейсненым у вучэбным дапаможніку, аўтар, па сутнасці, ахоплівае ўсе выданні даследчыкаў-славістаў філфака БДУ. Як сцвярджае А. Паграбняк, «у гэтай сферы зацікаўленняў беларускіх кампаратывістаў сутнаснымі застаюцца беларуска-ўкраінскія міжлітаратурныя і міжкультурныя ўзаемадзеянні. Сведчаннем гэтага з'яўляюцца працы вучоных філалагічнага факультэта» [2, с. 18]. На доказ сваіх высноў А. Паграбняк называе манаграфію В. Рагойшы «Беларуская паэзія XX стагоддзя ў кантэксце ўсходнеславянскіх літаратур: тыпалогія, рэцэпцыя, мастацкі пераклад» (1993), даследаванне К. Хромчанкі «Скрыжаванні шляхоў адраджэння: беларуска-ўкраінскія літаратурныя ўзаемасувязі 20–30-х гадоў XX стагоддзя» (2009), цыкл прац Т. Кабржыцкай, М. Хмяльніцкага, Э. Дзюкавай «Фальклор і літаратура: феномен беларуска-польска-ўкраінскага культурнага сумежжа (2011), «Нарысы суседзнаўства: Украіна і Польшча ў прасторы і часе вачыма беларусаў» (2012), «Гісторыя ўкраінскай літаратуры: украінска-беларуска-польскія літаратурныя дыялогі» у 2-х ч. (2014). У гэтым шэра-

гу неабходна назваць і падручнік па кампаратывісцкім вывучэнні літаратур славянскіх народаў «Гісторыя славянскіх літаратур і праблемы іх параўнальнага вывучэння: тэорыя і практыка» (2015, укладальнік П. Навойчык, пад рэдакцыяй Т. Кабржыцкай і М. Хмяльніцкага) [2, с. 19].

Уважлівае знаёмства з усімі раздзелаў вучэбнага дапаможніка «Новітня білоруська літаратура у взаемаінах з украінскаю літаратураю» паказвае, што найбольш шырока ў тэкстах прапанаваных лекцый, у планах семінарскіх заняткаў, пытаннях, распрацаваных для студэнцкага самакантролю, у заданнях для самастойнага рашэння студэнтамі пастаўленых выкладчыкам задач рэкамендуюцца працы аўтарства нашых знакамітых украіністаў В. Рагойшы і Т. Кабржыцкай. Выкладчык прапануе студэнтам ці напісаць рэферат паводле іх канкрэтных манаграфій, ці заканспектаваць іх пэўныя публікацыі, прааналізаваць выкананыя імі мастацкія пераклады з украінскай мовы на беларускую, з беларускай – на ўкраінскую. Больш за тое, навуковая прадукцыя Т. Кабржыцкай, В. Рагойшы, Л. Сіньковай пададзена ў выданні А. Паграбняк не толькі ў кантэксце агульнай характарыстыкі пастаўленых праблем літаратуразнаўчага характару. У даследаванні ўключаны персанальныя прэзентацыі беларускіх творцаў, падаюцца іх творчыя партрэты, бібліяграфія найбольш важкіх публікацый. Акрамя таго, раздзел змяшчае – як узорны! – адзін з тэкстаў канкрэтнага выступлення беларускіх вучоных. Кампаратывісцкія распрацоўкі В. Рагойшы прадстаўлены публікацыяй «На перасячэнні славянскіх традыцый: верш Максіма Багдановіча». Т. Кабржыцкая ў раздзеле прэзентацый выступае як аўтар манаграфіі «Дзве радзімы – Украіна і Беларусь – пад міратворчымі крыламі буслоў», урывак з манаграфіі «Тарас Шаўчэнка: нацыянальная характаралогія, запарожскае казацтва і творчы метады пісьменніка» падаецца як прыклад параўнальнага літаратуразнаўства з выкарыстаннем элементаў імагалогіі, этнапсіхалогіі, інтэрмедыяльнасці. Шырыня, канцэптuallyнасць даследчыцкага накірунку, правакацыйная дыскусійнасць выступленняў Л. Сіньковай характарызуецца праз яе публікацыю «Літаратура нацыянальная або гетэрагенная?» (гл. [2]).

Глыбейшы разгляд украінскага вучэбнага дапаможніка А. Паграбняк дае яшчэ большыя падставы гаварыць пра ўзаемапранікнёнасць і мэтаў, і задач, якія вырашаюць філалагічныя супольнасці розных універсітэтаў розных славянскіх краін. Зрэшты, нельга не ўбачыць і пэўную пераемнасць паміж даследчыцка-вучэбнай працай выкладчыкаў БДУ і КНУ, што выявілася не толькі ў стратэгіі, але і ў структурыраванні вучэбнага матэрыялу.

Такім чынам, разгледжаныя факты вучэбна-навуковых стасункаў паміж універсітэтамі як унутры адной краіны, так і на ўзроўнях міжна-

цыянальнага абмену вопытам, сведчаць пра актуалізацыю даўнейшых традыцый ўзаемаазнаямлення. Што датычыць літаратуразнаўства, то яно актыўна крочыць наперад, імкнучыся да паўнаты раскрыцця індывідуальных магчымасцей кожнага нацыянальнага мастацтва. Кампаратывісцкія напрацоўкі філалагаў БДУ, скіраваныя на мадэрнізацыю навучальнага працэсу, знаходзяць шырокае прызнанне і падтрымку ў міжнародным навуковым асяроддзі. Праз параўнанне пазнаецца ісціна. Гэта фраза ўспрымаецца амаль як аксіёма не толькі ў побытавым кантэксце, але і ў навуковым.

БІБЛІАГРАФІЧНЫ СПІС

1. Гісторыя славянскіх літаратур і праблемы іх параўнальнага вывучэння : тэорыя і практыка : вучэб. дапам. / склад. П. І. Навойчык; пад агул. рэд. Т. В. Кабржыцкай, М. М. Хмяльніцкага. – Мінск : БДУ, 2015. – 207 с.
2. *Погребняк, О.* Новітня білоруська літаратура у взаеминах з украінскаю літаратураю : навчальны посібник / О. Погребняк. – Київ : Бланк-Прес, 2023. – 384 с.
3. Філолагічны семінары / КНУ імені Тараса Шевченка. Ін-т філологіі : редкол. М. К. Наенко (голова) [та інш.]. – Київ, 2021. – Вип. 22 : Украінська літаратура у свеце.